

Bebekyüz Siyasete Gitmiyor

Bu iki erkekten hangisi daha bebekyüzlü? Okurların çoğu, sağdakini işaret edecektir. Fotoğrafın sahibi 2004 yılında ABD Kongre seçimlerini kaybetmiş bir politikacı. Soldaki olgun ve işini bilir görünümlü olansa, kazanan rakibi. Aslında istatistikler, ABD senato seçimlerinde sonuçların adayların yüzlerine bakılarak %70 oranında doğrulukla öngörülebildiğini gösteriyor.

Psikologlara göre olgunun nedeni, bebekyüzlü bir kişinin, aynı yaşlarda ve aynı cinsiyetten, daha olgun ifadeli, ama aynı derecede çekici görünümlü birine kıyasla daha az becerikliymiş gibi algılanması. Bu "ilk görüşte not verme" eğiliminin kurbanı olan insanlara bebekyüzlü ve işbilir değil" damgasının vurulmasına neden olan yüz özellikleri neler? Yüz ölçümleri ve bilgisayar modelleri, bebeklerle bebekyüzlü yetişkinlerin yuvarlak yüz, kocaman gözler, küçük burun, geniş alın ve küçük çene gibi özellikleri paylaştığını gösteriyor. Bu genel özelliğin her ırk ve her iki cinsiyet için de geçerli olduğu anlaşılıyor. Aslında kadınların yüzlerinin erkeklere kıyasla daha yumuşak hatlı olması, liderlik mevkilerine ulaşmak isteyenler için bir devzavantaj da oluşturuyor.

Peki neden ilk bakışta bebekyüzlü insanları yetenezsiz diye damgalıyoruz? Sosyal algılamamızın ekolojik kuramına göre yaş, sağlık, kimlik ve duyguların göstergelerini algılamaya yeteneğimiz evrimsel ve toplumsal yarar sağlıyor.

Dolayısıyla bu özellikleri ortaya koyan yüz hatlarına tepki vermek için güçlü bir dürtüye sahibiz. Ayrıca, gerçekte bu özellikleri taşıyanlara benzeyen insanlara da aynı özellikleri "yakıştırma" eğilimindeyiz. Bu örnekte de bebeklerle ilgili izlenimlerimizi (uysal olmaları, çabuk kanmaları ve güçsüzlükleri) "bebekyüzlü" insanlara da taşıyor ve daha olgun görünümlü akranlarına göre daha az becerikli oldukları önyargısına varıyoruz. Buna karşılık bebekyüzlü insanlara ilk bakışımızda da, daha dürüst ve sıcak oldukları izlenimini ediniyoruz. Bu önyargıların sosyal ve siyasi sonuçları olması kaçınılmaz. Olgun ifadeli, işbilir izlenimi veren bireyler, yalnızca parlamento seçimlerinde değil, liderlik ve entelektüel beceri gerektiren işler için de avantajlı adaylar oluyorlar. Buna karşılık, samimiyet, sıcaklık ve sabır gerektiren işler, bebekyüzlülerce üstleniliyor. Yüz özelliklerinin ortama bağlı olarak avantaj ya da dezavantaj sağlayan etkileri, hukuk alanında da ortaya çıkıyor. Yargıçlar, olgun yüzlü sanıkların ihmalle ilgili suçlamalara karşı yaptıkları savunmalara daha çok inanma eğilimindedir. Buna karşılık, sıcak, dürüst yüzleri kor-

kunç eylemlerle tezat oluşturan bebekyüzlü sanıkların "planlanmış suç" iddialarına karşı yaptıkları savunmalar daha inandırıcı görünüyor. Bu "işbilirlik" izleniminin yararının ortama göre değişmesinin bir örneği de eğlence dünyasında görülebiliyor. Toplumsal ve ekonomik zorluk dönemlerinde olgun görünümlü aktrisler revaçta oluyor. Refah dönemlerindeyse, bir bebeğin ışıltısına sahip olanları seçiyoruz. Peki, bebekyüzlü olmak, her zaman siyasette bir ayakbağı mı? Araştırmacılar, ABD Kongresi için yapılan seçimlerde, "olgun görünümlü" adayların %30 oranında başarısız olduğunu bulmuşlar. Bu durumun olası açıklaması olarak da yine ortamın etkisine işaret ediyorlar. Bazı seçimlerde, dürüst yönetim, yolsuzlukla mücadele gibi hedefler önem ve öncelik kazanıyor. Böyle durumlarda da "dürüst insan" izlenimi veren bebekyüz özellikleri, "işini bilen" tiplemesine kıyasla avantaj sağlıyor. Tabii en iyisi, seçimi yaparken adayların yüzlerine değil, söylediklerine ve yaptıklarına bakmak. Çünkü yüz kalıtsal özelliklerimizi yansıtıyor. Eylemleri yönetense beyin. Aslında "işbilir" görünümlü adayların ABD kongre seçimlerinde rakiplerine karşı %70 gibi ezici bir üstünlük sağlamaları, tercihin yanlışlığını gösteriyor. Çünkü araştırmalara göre bebekyüzlü insanlar, ciddi ifadelerine karşı biraz daha akıllı çıkıyorlar. Ayrıca, verdikleri "toy" izlenimin tersine daha iyi eğitim almış, uysal ve güçsüz görünümüne karşı da daha dışavurumcu ve daha gözüpük oluyorlar. Kanıtlardan biri, askerlikte daha çok madalya almaları.

Science, 10 Haziran 2005

Kim Nereye Bakıyor?

Michigan Üniversitesi (ABD) araştırmalarının gerçekleştirilen bir deney, karmaşık görüntüleri kaydetmede beyin izlediği yolun, kültürel farklılıklara göre değiştiğini ortaya koydu. Deneyde 25 Amerikalı ve 27 Çinli doktora öğrencisine, içinde göz hareketlerini izleyen bir algılayıcı bulunan başlıklar giydirildikten sonra, her birine 3 saniye süreyle izlemelerine izin verilen 36 fotoğraf gösterilmiş. Fotoğraflar, gerçek ortamında görüntülenen nesnelere ait. Örneğin, ormanda dolaşan bir kaplan. Amerikalıların ön cephedeki nesneye daha çabuk odaklanıp daha uzun süre inceledikleri, Çinlilerinse geri planı daha ayrıntılı biçimde inceleyip, temel nesneyle uzun boylu ilgilenmedikleri görülmüş. Sonuçta Çinliler geri planı daha doğru biçimde anımsarken, Amerikalıların daha çok merkezdeki cisimle ilgili ayrıntıları akıllarında tuttıkları ortaya

çıkış. Araştırmayı yöneten sosyal psikolog Richard Nisbett, sonuçların daha geniş perspektifte kültürel farklılıkları da ortaya koyduğu görüşünde: Doğu Asyalılar

dünyayı daha bütüncül, daha ilişkisel bir çerçevede algılamak, Amerikalılar daha bireyci ve nesne-odaklı.

Science, 2 Eylül 2005